

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност „Професор“, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ., бр. 52 от 02.07.2019 г. по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Рецензент: Проф. д.п.н. Париз Вангелов Паризов

Кандидат: доц. д-р Пелагия Михайлова Терзийска

I. Кратки биографични данни за кандидата

В конкурса за професор по специална педагогика, за нуждите на ЮЗУ „Неофит Рилски“, участва само един кандидат – утвърденият университетски преподавател и изследовател в областта на специалната педагогика доц. д-р Пелагия Терзийска. Научната и преподавателската ѝ дейност е доказателство за нейната последователност, непрекъснат напредък и висок професионализъм.

Доц. Терзийска има богата професионална кариера като учител, председател на методичкото обединение по родинознание и природознание на учителите от община Благоевград, х. асистент от 1987 г. и от 2000 г. щатен преподавател в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Води лекционни курсове, ръководи семинари и практики. Впечатляващо е разнообразието на специалностите, в които чете своите лекционни курсове - Специална педагогика, ПНУП, НУПЧЕ, ПУПЧЕ, Социална педагогика, Образователен мениджмънт в бакалавърска и магистърска степен, както и в педагогически специалности на ПМФ, ФсФ, ФлФ, Факултет по изкуствата.

Научната и преподавателската ѝ дейност се отличава с висока професионална компетентност, с отдаденост, емпатия и отговорност, както за специалността, за децата със СОП, родителите и учителите им, така и за студентите. Умее да намери най-подходящия подход към всеки студент, да създаде у него чувство на сигурност, на задоволство от избраната специалност, на доверие към онова, което казва и прави, и да провокира стремеж да отговори на нейните очаквания. Стимулира студентите към участие в научни форуми и е научен ръководител на публикувани техни научни и изследователски разработки – на български и английски език.

Непрекъснатото осъвременяване на тематиката и съдържанието на лекционните курсове, задълбочаване на връзката между теория и практика, разработване на нови

учебни планове и програми, постоянно обогатяване на преподавателската дейност, чрез използването и на нетрадиционни методи и подходи на обучение е отличителна черта на професионалната дейност на доц. Терзийска.

Като член на редакционната колегия на научното сп. „Доклады Казахской академии образования“; дългогодишен член на университетската комисия по етика, на факултетния съвет към ФП; като ръководител на катедра; експерт към НАОА и ръководител на експертни групи за програмна акредитация на бакалавърски, магистърски или докторски програми в ШУ, ВТУ, ПУ, ТрУ, СУ; ръководител, експерт и координатор на международни и национални проекти; участник в международни научни конференции и симпозиуми у нас и в чужбина доц. Терзийска съдейства за утвърждаване авторитета на ФП и на Университета.

В подкрепа на казаното е и ръководството ѝ на МП по Специална педагогика на български и английски език; осъществяването на разнообразна обучаваща дейност по програми за продължаващо образование. Тя е научен ръководител на 6 докторанти по СпП – 3 български докторанти, 2 от Р Гърция и 1 от Израел, чието обучение се осъществява на английски език. До момента 2 гръцки и 2 български докторанти успешно са защитили дисертационния си труд. Осъществява научно ръководство и на специализант от Скопски университет “Св. Кирил и Методий”. Научен ръководител е на повече от 200 дипломанти-бакалаври и магистри, повечето от които на английски.

Доц. д-р П. Терзийска е учен на национално ниво и признат експерт с доказани професионални компетенции и личностни качества, добронамерена в отношенията с колегите, с авторитет и признание в университетските среди. Затова е определяна за суперрецензент пред НК към ВАК, рецензент на научни проекти към Фонд ”НИ” на МОН, на монографии и учебници; рецензии за конкурси за професор, за доцент, за присъждане на научната степен „доктор на науките“, за ОНС „доктор“ (23броя), включително на английски език; рецензии на публикации за научни списания.

Като водещ специалист в областта на специалната педагогика доц. Терзийска често е канена за участия в предавания на РТВЦ Благоевград - радио Благоевград, канал “Пирин”, БНТ2. Търсена е за интервюта по БНТ, НоваTV, ВТВ, печатни медии.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция

Приемам всичките представени научни разработки от доц. д-р Пелагия Терзийска. Те са публикувани след придобиването на научното звание „доцент” и

изцяло са по шифъра на конкурса за академичната длъжност „професор”. По същество отразяват нейните педагогически идеи, изследователски търсения и иновационни виждания.

Приемам представената справка на забелязани повече от 100 цитирания по нейни трудове. Голяма част от цитиранията са в публикации в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, в монографии и колективни трудове. Прави впечатление, че освен от специалисти в областта на специалната педагогика трудовете ѝ се цитират от водещи специалисти и в други области на педагогическата наука, включително и от чужди автори.

Научната продукция, с която доц. Терзийска кандидатства в конкурса за професор включва и може да бъде рецензирана в няколко направления: **монографии (3), студии (7), книги и учебници (5, от които 1 преведена на немски език), статии и доклади (47, вкл. 7 публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация).** В тях се демонстрира задълбочено и многоаспектно проучване на различни специално-педагогически проблеми, които са свързани с децата и учениците с увреждания, със СОП – тяхната идентификация (социален модел), специфика на обучение, възпитание, развитие, социализация и др.

В този контекст може да се обобщи категорично, че изведените постановки, получените резултати и направените констатации са определено с приносен характер за теорията и практиката на специалната педагогика, за образованието на децата и учениците със СОП, както в условията на специалните образователни институции, така и в приобщаващото училище.

Монографията “Децата със специални образователни потребности в общата образователна среда” (312 с.) е задълбочено изследване на редица научно-теоретични аспекти и конкретни дидактико-методически особености в процеса на цялостната работа с децата и учениците със СОП в общата образователна среда. Систематизирани и интерпретирани са от собствена гледна точка значими въпроси на включващото образование. Разкрити са оптимални педагогически условия за изграждане на система от целенасочени комплексни образователни, терапевтични и социални взаимодействия в условията на включващото обучение, за създаване на адекватна подкрепяща образователна среда, насочена към постигане в максимална

степен на ефективна социализация и интеграция. Утвърждава се социално-образователния модел за идентификация на тези деца. Разглежда се разбирането на концепцията за включване и концепцията за интеграция и свързаните с тях термини „интегрирано обучение” и „включващо обучение”. Проследява се развитието им във времето, правят се понятийни уточнения. Разкриват се съществени разлики между тях. Аргументирано се доказва значимостта на социалната микросреда, на личността на учителя върху цялостното развитие и социализация на децата със СОП в контекста на включващото образование. Разгръщат се оригинални идеи за оптимизиране на образователния процес, за привличане на родителите като партньори, прилагането на интерактивни методи и артдейности в корекционно-педагогическата дейност. Предлагат се диференцирани форми на работа с определен тип деца с увреждания, чрез подходящи за тях артдейности.

Монографията „Интегрирано обучение на деца със специални образователни потребности“ представя едно от първите у нас задълбочени проучвания в областта на интегрираното обучение на децата със СОП. Изследвани и разкрити са базисни познания за тези деца, за интегрираното обучение, за факторите и условията, предопределящи успешното протичане на интеграционния процес. Особено внимание заслужава представянето на проблема за агресивното поведение и предложените идеи за справяне с него в условията на „училището за всички.“

Монографичният труд „Съвременни измерения на специалното образование“ е съществено теоретичното изследване на проблема за съвременната образователна политика по отношение на децата със СОП у нас и в страни от ЕС; за измеренията на процеса на обновление и модернизация в специалната педагогика; за развитието и утвърждаването на новата специално-педагогическа терминология от позициите на социалния подход спрямо лицата със специални потребности.

Анализираните и апробираните съвременни теоретични **концепции са заложен** и в публикуваните книги: *„Интеграция на деца със специални образователни потребности в масовото училище“* - резултат от двугодишна работа по проект на автора с колеги от Германия; *„Технологии за работа с деца със СОП“*; *„Integration von Kinder mit speziellen Lernbedürfnissen in die allgemeine Schule“*; в **студиите**: *„Индивидуализация на учебната дейност в условията на интегрирано обучение“*. В нея са предложени аргументирано нови възможности за индивидуализация и

диференциация на обучението в контекста на интегрирано обучение.; „Партньорство между училището и семейството на деца със специални образователни потребности“. В тази студия са изследвани и анализирани специфични форми на работа на училището със семейството; студията „Интегрирано образование“-конкретизират се специфики на организацията на социалната микросреда и идеи за оптимизиране на ролята ѝ за ефективното реализиране на интеграционния процес. В този контекст са и **статии** „Работа с деца с особени образователни потребности в условията на обикновения детски сад“; „Социалната микро среда в масовното училище и учениците с особени образователни потребности“. „Философски основи на интеграцията и включващото образование на деца със специални образователни потребности“ е статия представяща изследването на автора по отношение философските аспекти на интеграцията и включващото образование на децата със СОП и посочваща проекциите им в съвременната образователна политика.

Студиите: „Обучението по роднознание и природознание на деца със специални образователни потребности“; „Индивидуализация на учебната дейност в условията на интегрирано обучение“, както и статии и доклади от научни форуми изясняват различни аспекти на обучението по роден край, околната среда, човекът и природата, човекът и обществото на деца със СОП, убедително доказват значението му за тяхното екологично образование. Откроява се спецификата на приложение на методи и стратегии в хода на обучението им по посочените учебни предмети; предложени са аргументирани възможности за активизиране на познавателната дейност на тези ученици с помощта на игровия метод; представен е набор от игри, който може да послужи като основа за подпомагане на учителите; конструирани са варианти за използване на видове нагледни средства и разработени идеи за прилагане на групова работа, както и възможности за индивидуализация и диференциация на това обучението в общата класна стая; представени са начини за индивидуализиране и диференциране на работата върху конкретно учебно съдържание.

Специално внимание заслужават публикациите, в които са отразени задълбочени изследвания, личен опит и са открити иновативни възможности на артпедагогиката в образованието на децата със СОП – концептуални основания, принципи на приложение и ролята на артдейностите – музикални, изобразителни, театрални в корекционно-педагогическата работата и в процеса на социализация. Проблематиката

се разглежда в статии (II.21;II.31;III.44;I.1) и **в книгата** „Работа с деца със специални образователни потребности“.

Значими са и статиите представящи проблеми на обучението и развитието на ученици с умствена изостаналост (II.24; II.35; III.37; III.42; III.59). В тях се представят разработени и апробирани методически идеи за оптимизиране на педагогическото взаимодействие и на обучението им. Предлагат се адекватни на особеностите им игри и игрови ситуации. Обосновават се иновативни идеи за екологично образование чрез прилагането на междупредметния подход, като са разработени учебни задачи за четирите класа. В основата на всяка задача стои една или няколко водещи идеи, независимо от това по кой предмет, или в каква извънурочна форма се прилагат. Представят се актуални аспекти на здравното възпитание и ефективни методи и форми за неговото реализиране.

С приносен характер са и публикациите посветени на особено актуалното днес приобщаващо образование (II.17;III.41;II.29;II.15;II.16;III.36). В тях са представени основни негови проблеми, очертани са перспективи за развитието му. Доказва се значимостта на изкуството, на нетрадиционни артдейности в приобщаващия процес, както и актуални въпроси на подготовката и квалификацията на педагогически специалисти за работа с деца със СОП в контекста на приобщаващото образование.

III. Основни приноси в научната, научноприложната и преподавателска дейност

1. Разработени са актуални въпроси на интегрираното и включващо обучение на деца и ученици със СОП – философски основи и съвременни концепции; методология; проблеми на практическата реализация и идеи за преодоляването им; модели за работа със семейството в новата социално-педагогическа ситуация. Апробирани и предложени са оригинални варианти за създаване на позитивни взаимоотношения във включващата класна стая.
2. Направена е сполучлива трансформация на основните методически постановки в обучението по родинознание и природознание в масовото училище към изискванията на учениците със СОП. Предложени са нови възможности за активизиране на познавателната им дейност. Конструирани са варианти за използване на видове нагледни средства, на групова работа. Представени иновационни идеи за реализиране на екологично образование.

3. Аргументирано са доказани предимствата на концепцията за артпедагогика в специалното образование - въвеждане на понятието артпедагогика и артпедагогически дейности в корекционно-развиващата работа с децата със СОП; предложена и обоснована е система от нови нетрадиционни дейности за подпомагане и подобряване на образователния процес; разработени, апробирани и предложени артдейности – музикални, изобразителни, театрализирани в работата с деца със СОП.
4. Очертани са параметрите на подкрепяща, най-малко ограничаваща среда за деца с умствена изостаналост стимулираща познавателната им активност; предложени са методически решения, които обхващат развитието на ученика в цялост; направена е иновационна интерпретация на общо дидактическите проблеми към частно методическите въпроси свързани с обучението на УИУ.
5. Проучени и разработени са основни проблеми на приобщаващото образование, включително значимостта на изкуството, на нетрадиционни артдейности в този процес, както и актуални въпроси на подготовката и квалификацията на педагогически специалисти за работа с деца със СОП. Очертан е профилът на приобщаващия учител. Конкретизирани са значими компетенции необходими на ресурсните учители и учителите от масовото училище. Деонтологичната подготовка се разглежда като неразделна част от професионалната подготовка и като средство за хуманизиране на образованието на децата със СОП.
6. Изследвани са проблемите на студентите със СОП във висшето училище и са представени по-важни педагогически подходи за осъществяване на качествено образование – предложени са стратегии на преподаване, начини за проверка и оценяване на знанията им.

IV. Критични бележки и препоръки

Препоръчвам на доц. Терзийска да продължи изследванията си в областта на приобщаващото образование и да издаде новия си труд с цел преодоляване на неясноти в нормативните документи и подобряване на педагогическата практика.

V. Заключение: Предвид високия професионализъм, богатството и разнообразието на научната продукция, иновационните идеи, значимите приноси и богатата академична дейност и опит с убеденост и удовлетворение давам **положителна оценка** и предлагам на уважаемото научно жури да присъдни на доц. д-р Пелагия

Михайлова Терзийска академичната длъжност професор в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

15.10. 2019

Благоевград

Рецензент:.....

проф. д.п.н. Париз Паризов

REVIEW

of the submitted scientific works for participation in a competition for the academic position "Professor" announced by South-West University "Neofit Rilski" in State Gazette No 52 of 02 July 2019

in Higher Education Area 1. Pedagogical sciences, Professional Field 1.2 Pedagogy (Special Pedagogy)

Reviewer: Professor Pariz Vangelov Parizov, PhD, DSc.

Candidate: Associate Professor Pelagia Mihaylova Terziyska, PhD

III. *Brief biographical data for the candidate*

In the competition for professor of special pedagogy, for the needs of SWU "Neofit Rilski", there is only one candidate - the proven university lecturer and researcher in the field of special pedagogy Assoc. Prof. Dr. Pelagia Terziyska. Her scientific and teaching activity is proof of her consistency, continuous progress and high professionalism.

Assoc. Prof. Trezyska has a rich professional career as a teacher, chairman of the Methodological Association of Teachers on Knowledge about the Country and Nature in Blagoevgrad, part-time assistant since 1987 and full-time lecturer since 2000 at SWU "Neofit Rilski". She teaches lecture courses, leads seminars and practices. The variety of specialties in which she teaches her lectures is impressive - Special pedagogy, Pre-School and Primary School Pedagogy, Primary School Pedagogy and a Foreign Language, Pre-School Pedagogy and a Foreign Language, Social Pedagogy, Educational Management in bachelor's and master's degrees, as well as in pedagogical specialties in Faculty of Mathematics and Natural Sciences, Faculty of Philology, Faculty of Philosophy, Faculty of Arts.

Her scientific and teaching activity is characterized by high professional competence, dedication, empathy and responsibility, both for the specialty, for children with SEN, their parents and teachers, and for the students. She is capable to find the most appropriate approach to every student, to create in him/her a sense of security, of satisfaction with the chosen specialty, of confidence in what he/she says and does, and provokes an aspiration among students to meet her expectations. She encourages the students to participate in scientific forums and is the scientific supervisor of their published scientific and research works both in Bulgarian and English. The continuous update of themes and content of

lecture courses, deepening of the connection between theory and practice, development of new curricula and programs, continuous enrichment of the teaching activity through the use of non-traditional teaching methods and approaches is a distinctive feature of the professional activity of Assoc. Prof. Terziyska.

As a member of the editorial board of the scientific journal "Reports of the Kazakh Academy of Education"; long-standing member of the University Ethics Committee, of the Faculty Board of Faculty of Pedagogy; as a Head of Department; expert at National Evaluation and Accreditation Agency and Head of Expert Groups for programme accreditation of bachelor, master or doctoral programmes in Shumen University, University of Veliko Tarnovo, Plovdiv University, Trakia University, Sofia University; leader, expert and coordinator of international and national projects; participant in International Scientific Conferences and Symposiums in in Bulgaria and abroad Assoc. Prof. Terziyska contributes to the established authoritative of the Faculty of Pedagogy and the University.

In support of the above is her guidance of the master's program Special Pedagogy in Bulgarian and English; implementation of various training activities in continuing education programmes. She is a research supervisor of 6 PhD students in the field of Special Pedagogy -3 Bulgarian PhD students, 2 from Republic of Greece and 1 from the State of Israel, whose training is in English. So far, 2 Greek and 2 Bulgarian PhD students have successfully defended their dissertation. She also provides research supervision to a specialist from "Ss. Cyril and Methodius University" in Skopje. She is a scientific supervisor to more than 200 graduates - bachelor and master students, most of them trained in English language.

Assoc. Prof. Dr. P. Terziyska is a scientist at the national level and recognized expert with proven professional competencies and personal qualities, great-hearted in her relations with colleagues, with authority and recognition in the university communities. Therefore, she has been chosen for super-reviewer from the Scientific Commission at Higher Attestation Commission, for reviewer of Scientific Projects of Science Fund at Ministry of Education and Science of Bulgaria, for reviewer to monographs and books; she wrote reviews for competitions for professors, associate professors, for receiving the scientific degree "Doctor of Sciences", educational and scientific degree "PhD" (23 reviews), including in English language, as well as reviews to publications in scientific journals.

As a leading specialist in the field of special pedagogy Assoc. Prof. Terziyska is often invited to participate in broadcasts of Regional Broadcast Center of the Bulgarian National

Television – radio Blagoevgrad, Pirin Channel, BNT2. She is having interviews for BNT, NovaTV, bTV, print media.

IV. *Characteristics of the scientific and scientifically applicable output*

I accept all scientific publications submitted by Assoc. Prof. Pelagia Terziyska. They are published after the award of the scientific title "Associate Professor" and are entirely in the code of the competition for the academic position of "Professor". Essentially, they reflect her pedagogical ideas, research pursuits, and innovative insights.

I accept the submitted information for more than 100 citations of her scientific publications. Most of the citations are in publications in scientific literature, referenced and indexed in world-renowned databases of scientific information, in monographs and in collective works. It is noteworthy that, in addition to the specialists in the field of special pedagogy, her scientific works are cited by leading specialists in other fields of pedagogical science, including by foreign authors.

The scientific production, with which Assoc. Prof. Terziyska is applying for the competition for "Professor", includes and can be reviewed in several directions: **monographs (3), scientific studies (7), books and textbooks (5, 1 of which is translated into German language), articles and reports (47, including 7 published in scientific journals, referenced and indexed in world-renowned scientific information databases)**. In them, she demonstrates an in-depth and multidimensional research of various special-pedagogical issues that are associated with children and pupils with disabilities, with SEN - their identification (social model), the specifics of education, upbringing, development, socialization, etc.

In this context, it can be categorically summarized that the made conclusions, the obtained results and made findings have contributions to the theory and practice of special pedagogy, to the education of children and pupils with SEN both in the conditions of special educational institutions and in the inclusive school.

The monograph “The Children with Special Educational Needs in the General Educational Environment” (312 pages) is an in-depth study of various scientific-theoretical aspects and specific didactic and methodological features in the process of comprehensive work with children and pupils with SEN in the general educational environment. Important issues of Inclusive education are systematized and interpreted by the author's point of view. The monograph reveals optimal pedagogical conditions for building a system of purposeful

complex educational, therapeutic and social interactions in the context of inclusive education, for creating an adequate supportive educational environment aimed at maximizing the effective socialization and integration. The social-educational model for the identification of these children is confirmed. The concept of inclusion and the concept of integration and the related terms "integrated education" and "inclusive education" are considered. Their development is examined and terminology clarifications are made. Significant differences between them are revealed. The importance of social microenvironment, the personality of the teacher in the overall development and socialization of children with SEN in the context of Inclusive education is substantiated. Original ideas are suggested for optimizing the educational process, for attracting parents as partners, for applying interactive methods and activities in correctional and pedagogical activity. Differentiated forms of work with a specific type of children with disabilities through appropriate art activities are offered.

The monograph "Integrated Education of Children with Special Educational Needs" presents one of the first in-depth studies in Bulgaria in the field of integrated education of children with SEN. Basic knowledge about these children, about integrated education, about the factors and conditions that determine the successful implementation of the integration process are researched and revealed. Special attention deserves the presentation of the issue for the aggressive behavior and the proposed ideas for dealing with it in the conditions of the "school for all".

The monograph "Contemporary Dimensions of Special Education" is an essential theoretical study of the issue: for the contemporary educational policy regarding children with SEN in Bulgaria and EU countries; for the dimensions of the process of renewal and modernization in special pedagogy; for the development and validation of the new special-pedagogical terminology from the standpoint of the social approach towards persons with special needs.

The analyzed and tested by Assoc. Prof. Terziyska modern theoretical concepts are included and published in the books: *"Integration of Children with Special Educational Needs in Mainstream School"* - the result of two years of work on a project by the author with colleagues from Germany; *"Educational Technologies for Working with Children with SEN"*; *"Integration von Kinder mit speziellen Lernbedürfnissen in die allgemeine Schule; in the articles: "Individualization of Learning Activity in the Conditions of Integrated*

Education". In it are proposed with arguments new opportunities for individualization and differentiation of the education in the context of integrated education; „*Partnership between the School and Family of Children with Special Educational Needs*". In this study, specific forms of collaboration between the school and family are researched and analyzed; *the study "Integrated Education"*- concretizes specifics of the organization of the social microenvironment and ideas for optimizing its role in the effective implementation of the integration process. In this context are **the articles** "*Work with Children with Special Educational Needs in the General Kindergarten*"; "*The Social Microenvironment in Mainstream Schools and Pupils with Special Educational Needs*". "*Philosophical Basis of the Integration and the Inclusive Education of Children with Special Educational Needs*" is the article that presents the author's research regarding the philosophical aspects of integration and inclusive education of children with SEN and points out their projections in the contemporary educational policy.

The articles: "*Teaching Nature and Social Sciences to Children with Special Educational Needs*"; "*Individualization of Learning Activity in the Conditions of Integrated Education*", as well as articles and papers from Scientific Forums are clarifying different aspects of the education of children with SEN on the subjects homeland, surrounding environment, man and nature, man and society. Convincingly prove its importance to the ecological education of these children.

The specificity of the application of methods and strategies in the course of their training in the mentioned subjects is highlighted; opportunities for activation of the cognitive activity of these pupils with the help of play method are proposed with a lot of arguments; a set of games that can serve as a basis for supporting teachers is presented; options for the use of types visual aids are designed; ideas for implementation group work are developed, as well as opportunities for individualization and differentiation of this training in the general classroom; ways for individualization and differentiation of the work on specific learning content are presented.

Special attention deserves the publications in which are reflected in-depth studies, personal experience and are revealed innovative opportunities of art pedagogy in the education of children with SEN – conceptual bases principles of application, and the role of art activities - musical, visual arts, theatrical in the correctional-pedagogical work and in the

process of socialization. The issue is examined in articles (II.21;II.31;III.44;I.1) and in the book “*Work with Children with Special Educational Needs*“.

The articles (II.24; II.35; III.37; III.42; III.59) that present problems of education and development of pupils with mental retardation are also significant. In them are presented the author's developed and tested methodological ideas for optimization of the pedagogical interaction and of their education. An adequate to their specifics games and play situations are suggested. . Innovative ideas for ecological education through the application of the interdisciplinary approach are outlined. For this purpose, educational tasks have been developed for the four classes. At the heart of each task lies one or more leading ideas, no matter from which school subject or towards what extracurricular form is being applied. Topical aspects of health education and effective methods and forms for its implementation are presented.

With significant contributions are and the publications dedicated to the especially topical nowadays inclusive education (II.17;III.41;II.29;II.15;II.16;III.36). In them are presented its basic problems and are outlined perspectives for its development. The author proves the importance of arts, of nontraditional art activities in the inclusive process, as well as topical issues regarding the preparation and qualification of pedagogical specialists for working with children with SEN in the context of inclusive education.

V. Main contributions in the scientific, scientifically applicable and teaching activities

7. Assoc. Prof. Terziyska presents topical issues about integrated and inclusive education of children and pupils with SEN - philosophical bases and modern concepts; methodology; problems of the practical implementation and ideas for their overcoming; models for work with the family in the new social-pedagogical situation. Original options for creating positive relationships in the inclusive classroom have been tested and proposed.
8. She makes a successful transformation of the main methodological concepts in training on the school subjects "Homeland knowledge" and "Nature knowledge" at the general school towards the needs of pupils with SEN; proposes new opportunities for activating their cognitive activity; creates variants for using types of visual aids and group work; presents innovative ideas for implementation of ecological education.

9. P. Terziyska proves the advantages of the concept of art pedagogy in special education - introduces the concept of art pedagogy and art pedagogical activities in the correctional-developmental work with children with SEN; proposes and justifies a system of new non-traditional activities for support and improve the educational process; develops, tests and proposes art activities - musical, visual arts, theatrical in working with children with SEN.
10. In the publications of P. Terziyska the parameters of a supportive, least restrictive environment for children with mental retardation stimulating their cognitive activity are outlined; methodological solutions that cover the overall development of the student are proposed; an innovative interpretation of the generally didactic problems towards the privately methodical issues related to the education of students with intellectual disabilities is made.
11. In part of the publications are developed main issues of inclusive education including the significance of art, of non-traditional activities in this process, as well as actual questions of training and qualification of pedagogical specialists for work with children with SEN. The profile of the inclusive teacher is outlined. Significant competencies needed by the resource and general teachers are specified. The deontological preparation is examined as a inseparable part of the professional training and as a mean for humanizing the education of children with SEN.
12. Assoc. Prof. Terziyska examines the problems of students with SEN at University and presents more important pedagogical approaches for the implementation of their quality education - proposes strategies for teaching, ways of check and assessment of their knowledge.

IV. Critical notes and recommendations

I recommend to Assoc. Prof. Terziyska to continue her studies in the field of inclusive education and to publish a new book aimed at overcoming of ambiguities in normative documents and improvement of the pedagogical practice.

V. Conclusion: Considering the high professionalism, the richness, and diversity of scientific production, innovative ideas, significant contributions, and rich academic activity and experience of Assoc. Prof. Dr. Pelagia Mihaylova Terziyska with conviction and satisfaction I give a **positive assessment** and propose to the Honorable Scientific

Commission to award her the academic position Professor in Higher Education Area 1.
Pedagogical sciences, Professional Field 1.2 Pedagogy (Special Pedagogy).

15.10. 2019

Blagoevgrad

Reviewer:.....

Prof. Pariz Parizov, PhD, DSc.